

Rzeki karpackie - czysta Natura 2000

Natura 2000 - europejska sieć

Jednym z największych zagrożeń dla europejskiej przyrody są inwazje biologiczne obcych gatunków. Podstawowym kryterium rozróżniającym gatunki rodzime i obce jest to, czy ich występowanie na danym obszarze jest wynikiem procesów naturalnych, czy skutkiem zamierzonych lub niezamierzonych działań człowieka. Gatunki obce, które po zajęciu nowych obszarów wywierają negatywny wpływ na rodzime gatunki, siedliska lub ekosystemy, nazywane są inwazyjnymi gatunkami obcymi. Inwazyjne gatunki roślin konkurują z rodzimymi gatunkami o nisze ekologiczne, światło czy wodę. Oprócz przyczyniania się do wymierania gatunków rodzimych, gatunki obce mogą całkowicie zmieniać strukturę cennych siedlisk, a nawet funkcjonowanie całych ekosystemów. Często gatunki te stanowią zagrożenie dla zdrowia lub życia ludzi lub powodują straty gospodarcze.

Barszcz Sosnowskiego

fot. I. Hugo, [CC BY-SA 3.0, https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=2447365](https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=2447365)

Barszcz Sosnowskiego jest jedną z największych roślin zielnych na świecie. Jego pędy osiągają wysokość najczęściej 2–3 m, natomiast liście szerokość 100 cm i długość 120–160 cm. Gatunek pochodzi ze wschodniej części Kaukazu. Do Polski sprowadzony jako roślina paszowa. Wytwarza nawet 20 tys. nasion – większość z nich opada w pobliżu rośliny rodzicielskiej, są jednak również przenoszone na dalsze odległości przez zwierzęta, wiatr, wodę lub nieświadomie przez człowieka. Roślina ta wykazuje dużą tolerancję i łatwość przystosowania się do zmiennych warunków klimatycznych i siedliskowych. Dobrze radzi sobie na łąkach, obrzeżach pól i lasów, na siedliskach wzdłuż cieków wodnych, rowów i dróg, nieużytkach i opuszczonych terenach porolnych. Barszcz Sosnowskiego tworzy duże, gęste, jednogatunkowe skupienia. Rośliny te we wszystkich swoich częściach zawierają sok bogaty m.in. w związki z grupy furanokumaryny, które w kontakcie ze skórą i w obecności światła słonecznego, powodują trudno gojące się poparzenia. Do poparzeń może dojść również na skutek przebywania w pobliżu roślin podczas upalnych dni, gdy wydzielane olejki unoszą się w powietrzu. Podobne zagrożenie stwarza Mantegazziego. Wielokrotne koszenie zapobiega wyłączeniu rozprzestrzenianiu się gatunku. Dla usunięcia roślin ze środowiska konieczne jest użycie środków chemicznych (aplikowanych bezpośrednio na powierzchnię roślin zamiast oprysków) bądź innych metod np. orka i talerzowanie lub przestonięcie terenu geowłókniną lub czarną folią, a następnie wprowadzenie roślinności rodzimej.

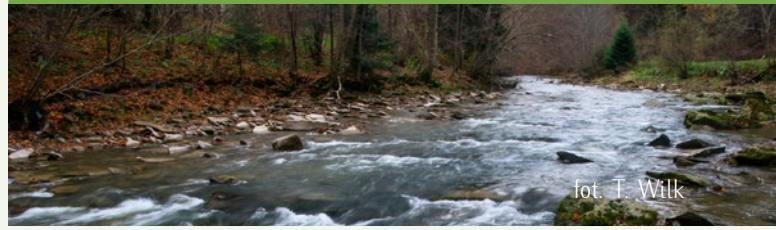
Robinia akacja

fot. Radio Tonreg from Vienna, Austria - Robinia pseudoacacia*Uploaded by Jacopo Werther, CC BY 2.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=25210761>

Robinia akacja pochodzi z Ameryki Północnej. Do Europy sprowadzona została jako drzewo ozdobne. Ma małe wymagania glebowe, lecz jest rośliną światłolubną. Wysusza podłoże w głębszych warstwach, natomiast wierzchnią warstwę wzbogaca w azot – w konsekwencji następuje rozwój roślinności azotolubnej (np. pokrzyw). Ponadto wydziela substancje utrudniające

Jasiołka PLH18011

fot. T. Wilk

W tym numerze biuletynu edukacyjnego przedstawimy obce, inwazyjne gatunki roślin, które zagrażają przyrodzie karpaccich dolin rzecznych, a przede wszystkim obszarowi Natura 2000 Jasiołka PLH18011. W ramach ochrony tego obszaru zaplanowano inwentaryzację i usuwanie gatunków inwazyjnych na terenie całego obszaru, w pierwszej kolejności w jego południowej części.

wzrost innym roślinom. Drzewo to jest rośliną miododajną, lecz kora, liście i nasiona robinii akacjaowej są trujące dla ludzi i wielu zwierząt (szczególnie dla koni). Robinia jest gatunkiem trudnym do zwalczania. Stosowane metody to wycinanie, wykaszanie, obrączkowanie i wypalanie. Używane są także środki chemiczne podawane w różny sposób (opryski, wstrzykiwanie, smarowanie ściętych pni). Zalecane jest także sadzenie gatunków cieniodajnych (grab, lipa, dąb, jawor) po usunięciu robinii.

Rdestowiec ostrokończysty to wieloletnia bylina pochodzenia wschodnioazjatyckiego o tęgich, pustych w środku łodygach sięgających do 3 m wysokości. Został sprowadzony z Japonii jako roślina ozdobna. Rozmnaża się przede wszystkim poprzez rozrost i fragmentację kłaczy, które szybko rosną i sięgają na odległość 5–7 m od rośliny macierzystej. Fragmenty kłaczy są przenoszone na znaczne odległości nieświadomie przez człowieka, wraz z transportem ziemi na cele prac budowlanych. Rdestowiec ostrokończysty wykazuje szerokie spektrum siedliskowe, toleruje wysoką temperaturę, suszę, zasolenie i okresowe wylewy wód. Przyczynia się do spadku bogactwa gatunkowego siedlisk łąkowych, zarośli wierzbowych i ziółorośli nadrzecznych poprzez tworzenie zwartych, gęstych i rozległych jednogatunkowych skupisk. Szczątki roślin rozkładają się wolno, tworząc grubą warstwę utrudniającą kiełkowanie siewek gatunków rodzimych. Podobnym gatunkiem jest rdestowiec sachaliński. Ze względu na ogromne zdolności regeneracyjne rdestowców, samo wycinanie czy wykopywanie roślin przynosi efekty tylko w dłuższej perspektywie czasowej. Najskuteczniejszy sposób niszczenia rdestowca ostrokończystego to co najmniej dwuletnie zwalczanie przy użyciu przenikających do kłaczy herbicydów.

Rdestowiec ostrokończysty

fot. Radio Tonreg from Vienna, Austria - Acer negundo*Uploaded Jacopo Werther, CC BY 2.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=25210227>

Klon jesionolistny

fol. Radio Tonreg from Vienna, Austria – *Acer negundo* *Uploaded Jacopo Werther, CC BY 2.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=25210227>

(np. łęgów wierzbowo-topolowych), w ziołoroślach nadwodnych. Ze względu na szybkie tempo wzrostu młode osobniki i odrosty tworzą zwarte zakrzewienia, które utrudniają wzrost innych roślin. Liście zawierają kumarynę, która powoduje hamowanie kietkowania i wzrostu innych roślin. Pyłek ma właściwości alergenne. W ramach zwalczania tego gatunku stosuje się ścinanie dorosłych drzew u podstawy pnia i usuwanie odrostów.

Niecierpek gruczołowy

fol. Udo Schmidt from Deutschland – *Impatiens glandulifera* Royle Uploaded by Amada44, CC BY-SA 2.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=24356289>

dopylne. Ograniczanie liczebności populacji niecierpka odbywa się poprzez ręczne wyrwanie lub wykaszanie kwitnących okazów przed wydaniem owoców, czyli od maja do sierpnia.

Kolczurka kłapowana

fol. ru:User:VP, CC BY-SA 3.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=46902351>

Może konkurować z gatunkami rodzimymi (w tym szczególnie w zbiorowiskach nadrzecznych). Zawiera substancje toksyczne dla człowieka i zwierząt. Dla zwalczania kolczurki stosuje się wyrwanie lub koszenie roślin przed wydaniem nasion oraz opryski lub smarowanie liści środkami chemicznymi.

Klon jesionolistny to drzewo pochodzenia północnoamerykańskiego dorastające w Polsce do ok. 20 m wysokości. Gatunek charakteryzuje się szeroką tolerancją na warunki środowiskowe oraz bardzo dużą produktywnością nasion. Owoce zwane skrzydlakami rozsiewają się z wiatrem nawet do kilkudziesięciu kilometrów, ale mogą być również przenoszone przez wodę, lub przy pomocy ptaków i gryzoni. Rozmnaża się także wegetatywnie poprzez odrosty korzeniowe i pędy, które ukorzeniają się przy kontakcie z podłożem. Często występuje na siedliskach nadrzecznych

(np. łęgów wierzbowo-topolowych), w ziołoroślach nadwodnych. Ze względu na szybkie tempo wzrostu młode osobniki i odrosty tworzą zwarte zakrzewienia, które utrudniają wzrost innych roślin. Liście zawierają kumarynę, która powoduje hamowanie kietkowania i wzrostu innych roślin. Pyłek ma właściwości alergenne. W ramach zwalczania tego gatunku stosuje się ścinanie dorosłych drzew u podstawy pnia i usuwanie odrostów.

Niecierpek gruczołowy pochodzi z zachodniej części Himalajów. Jest jedną z najwyższych w Europie roślin jednorocznych. Rozpowszechniony został jako roślina ozdobna i miododajna. Występuje masowo zwłaszcza na siedliskach wilgotnych (ziołorośla, łęgi, zarośla). Rozprzestrzenia się głównie wzdłuż rzek. Konkuruje z rodzimymi gatunkami o zapylacze, przez co pogarsza warunki dla zawiązywania owoców i nasion przez rodzime gatunki owadopylne. Ograniczanie liczebności populacji niecierpka odbywa się poprzez ręczne wyrwanie lub wykaszanie kwitnących okazów przed wydaniem owoców, czyli od maja do sierpnia.

Gatunek północnoamerykańskiego, samorozsiewającego się i szybko rosnącego, jednorocznego pnącza. Atrakcyjny wygląd kwiatów kolczurki oraz charakterystyczne owoce wzbudzają zainteresowanie ludzi i stanowią przyczynę skuteczności jej inwazji. Sprzyja temu również obfitość nasion oraz umiejętność samorozsiewania. Występuje powszechnie w zbiorowiskach naturalnych i półnaturalnych.

Nawłóć późna to bylina kłaczowa o pędach wysokości 50–250 cm, lancetowatych liściach, kwitnąca na żółto w sierpniu i wrześniu. Przywieziona do Europy z Ameryki jako roślina ozdobna. Ma szeroki zakres tolerancji wobec warunków klimatycznych i siedliskowych. Jej nasiona rozsiewane są przez wiatr i zwierzęta. Rozmnaża się także wegetatywnie – poprzez kłacza. Występuje najczęściej na niekoszonych łąkach, w miejscach wilgotnych, na brzegach cieków i zbiorników wodnych, obrzeżach lasów, przydrożach, terenach kolejowych itp. Szczególnie łatwo kolonizuje tereny z naruszoną powierzchnią gleby. Podobnym gatunkiem jest nawłóć kanadyjska. Wszystkie gatunki nawłoci wytwarzają substancje, które wydzielane do gleby utrudniają wzrost rodzimym gatunkom roślin. Walka z nawłócią polega na koszeniu terenu 2–3 razy w roku przez kilka lat.

Topinambur jest północnoamerykańską szybko rosnącą byliną, o żółtych kwiatkach. Wykorzystywany jako roślina ozdobna, miododajna, o jadalnych podziemnych bulwach. Bywa stosowany jako roślina energetyczna oraz pasza dla zwierząt. Rozmnaża się głównie za pomocą podziemnych pędów (kłaczy), bulw oraz fragmentów korzeni, ale również za pomocą nasion. Jest gatunkiem mało wymagającym, odpornym na wysokie temperatury, suszę oraz mróz. Rozprzestrzenia się w dolinach rzecznych, a proces ten przyspieszają powodzie. Tworzy zwarte, wysokie tany (nawet do 3 m) oraz wydziela do gleby związki toksyczne dla innych roślin – w ten sposób silnie ograniczając rozwój rodzimych roślin. Zwalczany jest poprzez wykopywanie i wyorywanie bulw oraz wyrwanie odrostów.

Nawłóć późna

fol. Wouter Hagens – Own work, Public Domain, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=2547161>

Walka z nawłócią polega na koszeniu terenu 2–3 razy w roku przez kilka lat.

Topinambur (słonecznik bulwiasty)

fol. Kenraiz Krzysztof Ziarnek – Own work, GFDL, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=16267213>

Pamiętaj!

Rośliny inwazyjne powodują straty gospodarcze, zagrożenie dla zdrowia i zmniejszają bioróżnorodność.

Usuwanie roślin inwazyjnych jest czasochłonne i kosztowne, a możliwość stosowania w tym celu środków chemicznych jest ograniczona w pobliżu cieków wodnych.

Zwracaj uwagę na to, co uprawiasz we własnym ogrodzie – nie stosuj gatunków inwazyjnych, ogranicz gatunki obce na rzecz rodzimych.

Nie wyrzucaj materiału roślinnego nad rzekę – starannie usuwaj odpady roślinne i zagospodaruj zbędny materiał roślinny.

Rzeki Karpackie - czysta Natura 2000

www.rzekikarpackie.fwie.pl

Co tygodni do 31.12.2018 nagroda w konkursie na:

www.facebook.com/RzekiKarpackie

Projekt objęty wsparciem merytorycznym:

RDOŚ w Krakowie, RDOŚ w Rzeszowie

